

بسم الله الرحمن الرحيم

شرح خطبه فدکیه - جلسه هجدهم

در جریان رویارویی دستگاه خلافت با حضرت زهرا سلام الله علیها یک سری شبهات پیش آمده است که در این جلسه به آن ها پرداخته می شود. گفته می شود: در این دعوا، یک طرف دعوا در قله های ورع و پرهیزگاری قرار دارند، مثل حضرت زهرا سلام الله علیها که به عنوان نمونه میزان مهریه و جهیزیه ایشان و این که شب عروسی پیراهن خود را به سائل بخشیدند، هنگامی که پرده ای در منزل آویخته بودند پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به این کار اعتراض کردند و حضرت زهرا سلام الله علیها پرده را به نیازمند بخشیدند، زمانی که حضرت زهرا سلام الله علیها از فشار کار نزد پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رفتند و تقاضای یک خدمتکار کردند، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در پاسخ فرمودند: «من به شما ذکر یاد می دهم که برای شما بهتر باشد.» و تسبیحات حضرت زهرا را آموزش دادند، حضرت زهرا سلام الله علیها از این هدیه معنوی راضی شدند. حضرت علی علیه السلام جلوات زهد و بی رغبتی به دنیا بودند و در سوره هل اتی در مورد زهد این خانواده آیاتی آمده است. خانواده ای که افطار سه روز خود را که قرص نانی بیش نبود به نیازمند بخشیدند، چطور چنین خانواده ای با این میزان به دنیا بی رغبتی به دنیا به خاطر یک مسئله دنیوی مالی این قدر رفت و آمد و دعوا و غضب و قهر و ناراحتی و این که حضرت زهرا سلام الله علیها فرمودند: «در تشییع جنازه من حاضر نشوند و بر من نماز نخوانند و من را شبانه دفن کنید.» مگر فدک چقدر ارزش داشت که حضرت زهرا با آن ها چنین برخوردی کنند؟ آیا این دعوای با زهد این خانواده در تضاد نیست؟ در بعضی منابع گفته شده موضوع آن

قدر هم بزرگ نبوده و شیعه غلو کرده است تا خلفا را تخریب کنند. پاسخ مسئله باید از دو جنبه بررسی شود که با هم به صورت طولی مربوط هستند، اول نگاه به مسئله از منظر اقتصادی است؛ موضوع فقط فدک نبوده است، بلکه مطالبات حضرت خیلی گسترده‌تر از فدک بوده که شامل حوائط، خمس، فئ و موارد دیگر می‌شود که تاریخ بسیاری از آنها را سانسور کرده و به دست ما نرسیده است. خود فدک منبع درآمد مالی بسیار بالایی بوده که محصول آن به اندازه محصول کل نخلستان‌های کوفه بوده است. بعضی گفته اند درخواست حضرت به جا بوده و بالاخره آنها باید به عنوان خانواده پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در شان و جایگاه خوبی زندگی کنند اگر این طور فکر کنیم، همان سهم حضرت علی علیه السلام از تقسیم غنائم برای گذران زندگی ایشان کافی بود. اصلاً چنین چیزی درست نیست؛ بلکه باید به این مسئله در سطح بالاتر نگاه کرد؛ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اموالی که به ایشان می‌رسید مثل غنائم و دیگر موارد، بخشی از آن را خرج خانواده خود می‌کردند و بخش زیادی را می‌بخشیدند و یا خرج مصارف جنگی می‌کردند، این مسئله در لایه‌های حکومت جریان داشته و اصلاً اهمیت آن به خاطر مسائل اقتصادی نبوده است آن وقت این مسئله کلاً تغییر می‌کند و از دو جهت باید به آن پرداخت یک جهت جبهه حق است، این یک طرح کامل است که از جانب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم طرح ریزی آن شروع شده است در ابتدا مسئله غدیر و جانشینی حضرت علی علیه السلام را مطرح کردند تا قبل از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم امکانات مالی در اختیار ایشان بود و برای اهداف خود از آن استفاده می‌کردند و برای زمان بعد از رحلت خود این منابع مالی را قرار دادند تا حضرت علی علیه السلام بتواند برای تحکیم خلافت خویش از آن استفاده کند.

در سه وجه باید در مورد این موضوع صحبت کرد:

۱. حضرت علی رر علیه السلام در جنگ‌ها و غزوات زیادی شرکت داشتند و عده زیادی از بنی امیه و بنی سفیان به دست حضرت کشته شده بودند در این موقعیت در این موقعیت باید برای قوی کردن جبهه حق از تالیف قلوب استفاده می کردند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز در زمان حیات این کار را می کردند و این کار نیاز به منابع مالی دارد تالیف قلوب برای محکم کردن پایه‌های حکومت حضرت علی علیه السلام لازم بود.

۲. عده‌ای معارض و معاند با حضرت بودند؛ این مورد نیز قابل پیش‌بینی بود و باید حضرت برای قوی شدن جبهه موافق و نزاع با جبهه مخالف از منابع مالی استفاده می کردند. بدون منابع مالی چطور می توانستند بر جریان معاند پیروز شوند؟ در صدر اسلام مسلمانان از نظر اوضاع مالی در مضعه بودند؛ ولی بعد از پیش آمدن فتوحات مختلف و تقسیم غنائم اوضاع آن ها تغییر کرد. هر حکومتی برای قوی شدن و تثبیت نیاز به منابع مالی دارد، در زمان کنونی نیز مشکل عمده مسلمانان، مشکلات اقتصادی است که دشمن از آن به خوبی استفاده می کند. در شروع دعوت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم قریش از نظر مالی بسیار اوضاع خوبی داشتند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آن‌ها را دعوت کردند، در مقابل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ایستادند و حضرت خدیجه سلام الله علیها با اموال خود به کمک اسلام آمدند. یک هسته اصلی از اسلام به وجود آمد و قریش با فشارهای زیاد مثل شعب ابیطالب آن ها را در بر گرفت، طبیعی بود که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم قبل از رحلت خود، هم برای انتخاب جانشین برنامه‌ریزی کند و هم برای منابع مالی که باعث قدرت اسلامی می شد برنامه‌ریزی کنند. خلاف آن چه اهل سنت آن را بیان می کنند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم موقع رحلت هیچ سفارش و توصیه‌ای نکردند و امت را به حال خود رها کردند. درحالی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هم به مسئله جانشینی و هم به لوازم

آن فکر کرده بودند و برنامه ریخته بودند. از منظر مخالف نیز مشخص می‌شود که جبهه معاند چرا این اموال را غصب کردند؟ ابوبکر گفت: من این اموال را خرج امور جنگی می‌کنم و شما را در معیشت بی‌نیاز می‌کنم، پس معلوم می‌شود این یک امر شخصی خانوادگی نبوده است. دو طرف در این موضوع توافق داشتند که این اموال باید در تحکیم حکومت اسلامی هزینه شود. وقتی ابوبکر در ابتدا نامه را تقدیم حضرت زهرا سلام الله علیها کرد، عمر او را سرزنش کرد که مگر نمی‌دانی حکومت و جنگ خرج دارد؟ در کتاب بحار، مرحوم مجلسی آورده: عمر می‌گوید: آقای ابوبکر مردم بنده دنیا هستند، خمس و فدک و فئ و تمام منابع مالی را از دست حضرت علی و حضرت زهرا علیهما السلام بگیر، اگر طرفداران علی علیه السلام بدانند که با رفتن دنبال او چیزی به دست آنها نمی‌رسد و پول و معیشت و اقتصاد در دست شماست او را رها می‌کنند و سراغ شما می‌آیند، یعنی می‌دانستند گرفتن منابع مالی و قدرت مالی از آن‌ها باعث زمین‌گیر شدن جبهه حق می‌شود. جبهه معاند عملاً وارد یک جنگ اقتصادی شدند تمام شریان‌های اقتصادی و منابع مالی را قطع کردند. حتی سهام ذی القربی را فقط از حضرت زهرا سلام الله علیها قطع کردند و در یک توافق نانوشته قرار شد یک تحریم اقتصادی فلج‌کننده بر علیه این خاندان اعمال کنند تا قدرت تحرک اجتماعی نداشته باشند. این دعوا یک مسئله شخصی نبود، بلکه دو طرف دعوا در یک افق بلند اجتماعی قرار داشتند، منازعه در دو جهت بود؛ یکی در اصل خلافت و دیگری در لوازم آن و آن‌ها در دو مورد منازعه را بردند، هم خلافت را غصب کردند و هم لوازم آن را و جبهه حق را از هر دو طرف به انزوا بردند. در این جا این سوال پیش می‌آید اگر این منابع مالی برای تحکیم حکومت و از لوازم آن بوده چرا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم این اموال را به شخص حضرت علی علیه السلام واگذار نکردند؟ حضرت زهرا سلام الله علیها شأن حکومتی نداشتند که این اموال در

اختیار ایشان قرار بگیرد؟ پاسخ این است که حضرت زهرا سلام الله علیها شأن و جایگاه بسیار بالایی داشتند که حضرت علی علیه السلام نیز به آن اشاره می‌کردند، جبهه معاند تلاش‌های زیادی کردند که شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها را تنزل دهند؛ ولی موفق نشدند، در حالی که حضرت علی علیه السلام را بسیار پایین آورده بودند و تا دهها سال مردم رسماً به ایشان اهانت می‌کردند.

حوزه مجازی مهندس طلبه: www.onlinehawzah.com

شبکه‌های اجتماعی: @onlinehawzah_com

اللهم صلی علی محمد و آل محمد و عجل فرجهم